

принципів структурування, в яких гармонічний фактор відігравіав найважливішу роль.

Отже, представлені зразки даного жанру помітно тяжіють до гомофонного викладу, а відтак демонструють передумови для формування нового гомофонно-гармонічного мислення.

Пантюшенко Роксолана

*студентка 3 курсу кафедри теорії музики,
ХНУМ імені І. П. Котляревського
науковий керівник – Борисенко М.Ю.
кандидат мистецтвознавства, доцент,
м. Харків, Україна*

ЛЕКЦІЇ БРИТАНСЬКОГО КОМПОЗИТОРА/ВИКОНАВЦЯ ГАРЕТА ГРІНА: АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ МЕТОДОЛОГІЇ І ПРАКТИКИ ВИВЧЕННЯ ГАРМОНІЇ

Поняття гармонії, як відомо, являється фундаментальною категорією мистецтва, естетики і має глибоке філософське коріння. Наприклад, в естетичному сенсі – це приємне для слуху поєднання звуків; як техніко-композиційний засіб – це об'єднання звуків у співзвуччя, а співзвуччя – у послідовності за певною системою зв'язків між ними; також гармонія як сфера науково-теоретичних знань і практичних навичок функціонує як вид професійної діяльності музиканта, причому, і композитора, і музикознавця, і виконавця, а ще й викладача цієї дисципліни, тож вибирає теоретичну, художньо-практичну та методико-педагогічну складову.

В цілому, гармонія виступає як синонім художньої краси, а її атрибутами є: міра – узгодження елементів; пропорційність

– збалансоване співвідношення; симетрія – функціональність. Отже, ключовим моментом постає гармонія елементів, що є необхідною умовою краси художнього цілого, де естетичні категорії виступають частиною реалізації загальної категорії гармонії.

У науково-теоретичній та навчально-методичній літературі існують різні тлумачення поняття гармонії

1. За Тарасом Сергійовичем Кравцовим

У праці «Гармонія в системі інтонаційних зв'язків» український науковець, композитор і виконавець Тарас Сергійович Кравцов, який посилається на визначення Ю. Тюліна та М. Привано, зазначає, що: «Гармонія – це сфера виразових засобів музики, що заснована на закономірному поєднанні тонів у співзвуччя і на закономірному зв'язку співзвуч».

2. За Українською музичною енциклопедією

Гармонія у музичній термінології має широкий спектр значень:

- об'єднання звуків у співзвуччя і логічна послідовність співзвуч
- система стилістично-характерних акордів
- різні функціональні, тембральні, фактурні, жанрові засоби конкретного музичного стилю

3. За Ю. Юцевичем (Музичний словник-довідник)

Гармонія – один із провідних виразових засобів у музиці. Основу гармонії складають музичні інтервали, на використанні яких ґрунтується розвиток музичного мистецтва. Поняття гармонії за своїм змістом охоплює такі сфери:

1. закономірне поєднання тонів в одночасному звучанні
2. наука про акорди, їх зв'язки та послідовність, що забезпечують утворення найрізноманітніших музичних побудов

3. назва окремих акордів або співзвуків як образне визначення їх виразності (приємна гармонія, сучасна гармонія, оригінальна гармонія, виразна гармонія тощо)

4. характерна для творчості певного композитора послідовність акордів та співзвуків, специфічне використання ними гармонічних функцій (напр., гармонія Б. Лятошинського, Л. Ревуцького та ін.)

5. навчальна дисципліна в системі спеціальної освіти.

4. За Ю. Холоповим, до речі, учня видатного українського музикознавця Семене Богатирьова в музиці гармонія реалізується:

- 1) інтервал, як первинний об'єкт гармонії;
- 2) натуральний звукоряд/гармонічний ряд як природна основа;
- 3) консонанс – гармонічно-узгоджене звучання тонів;
- 4) лад як система співвідношення всіх тонів, втілює принцип «єдність у різноманітності»;
- 5) ладові функції, які відображають складність музичних взаємозв'язків.

Гарет Грін — сучасний британський композитор, органіст, піаніст і педагог з ґрунтовною музичною освітою та різнобічним професійним досвідом. Його професійна діяльність охоплює декілька напрямків:

1. Педагогічна робота:
 - o 35-річний досвід приватного викладання
 - o Досвід роботи директором музичної школи
 - o Заснування освітньої платформи «Music Matters Courses» (<https://www.mmcourses.co.uk/>)
 - o Створення численних онлайн-відеокурсів з різних аспектів музичної теорії та практики
2. Виконавська діяльність:
 - o Концертна діяльність в Європі, Азії та США

о Досвід роботи церковним органістом (з 10-річного віку)

3. Композиторська творчість:

о Створення та публікація творів для органу та фортепіано

о Написання навчальних творів для студентів-піаністів

о Публікації в EJ Music Publishing Ltd

За словами Гарета Гріна, ключову роль у формуванні його музичного світогляду та підходу до гармонії відіграв ранній практичний досвід: *«Для мене це почалося з того, що я почав працювати церковним органістом. Я почав грати на органі в місцевій церкві, коли мені було 10 років... І я пам'ятаю, як практикував ці гімни, що є чудовим способом вивчити чотиричастинну гармонію».*

Цей досвід сформував унікальний підхід Гарета Гріна до викладання гармонії, заснований на поєднанні:

- практичного відчуття «гармонії під пальцями»
- теоретичного розуміння логіки гармонічних структур
- здатності мислити як вертикально (акордами), так і горизонтально (лінійно).

Гармонізація гамоподібних басових ліній становить особливу складність для композиторів. Найпростіший підхід – використання акордів у основному положенні – часто призводить до небажаних паралельних квінт і октав. Методи Гарета Гріна пропонують елегантне вирішення цієї проблеми, зберігаючи гармонічний інтерес і створюючи ефект напруги та розв'язання.

Ключові слова лекцій: гармонізація, басова лінія, затримання 7-6, чергування 5-6, дисонанс та розв'язання, секвенція, паралельні квінти та октави, музична напруга.

Низхідна гама в басу: метод затримань 7-6

Техніка гармонізації низхідної гами в басу ґрунтується на застосуванні ланцюжка затримань 7-6. Кожне затримання складається з трьох фаз:

1. Підготовка (P) – нота, що належить до першого акорду
2. Затримання (S) – та сама нота, яка дисонує з другим акордом
3. Розв'язання (R) – нота, що поступово (переважно вниз) переходить у консонуючий звук другого акорду

Особливістю цього методу є те, що розв'язання першого затримання стає підготовкою для наступного, утворюючи безперервний ланцюжок. Ефект почергового використання дисонансу та консонансу створює відчуття напруги та розслаблення, збагачуючи музичну текстуру.

Висхідна гама в басу: метод чергування 5-6

Для гармонізації висхідної гами Грін пропонує техніку чергування 5-6, яка передбачає:

1. Створення паралельного руху однієї з верхніх ліній відносно басу
2. Використання верхнього голосу, який чергує інтервали квінти та сексти над басом
3. Почергове застосування акордів в основному положенні та першому оберненні

Цей метод дозволяє створити ритмічну взаємодію між голосами та уникнути паралелізмів. Верхній голос ніби зміщується відносно басової лінії, забезпечуючи гармонічне різноманіття.

Отже, обидва методи об'єднані спільною метою – уникнення паралелізмів. Метод затримань 7-6 створює виразну напругу через дисонанси та їх розв'язання. Метод чергування 5-6 забезпечує більш плавний гармонічний рух з меншою кількістю дисонансів. Гарет Грін запевняє, що його техніки особливо корисні для: 1) створення зв'язуючих розділів між основними тематичними матеріалами; 2) побудови

секвенцій на основі гамоподібних басових ліній; 3) розробки гармонічних структур барокового типу в різних музичних стилях; 4) збагачення гармонічної мови через функціональне різноманіття.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Кравцов, Т. С. (1984). Гармонія в системі інтонаційних зв'язків: наук. дослідження / Тарас Сергійович Кравцов. Київ: Музична Україна.

Скрипник, Г. С., гол. ред. (2006). Українська музична енциклопедія. Т. 1. Київ: Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України.

https://shron3.chtyvo.org.ua/Skrypnyk_Hanna/Ukrainska_muzychna_entsyklopediia_Tom_1.pdf?

Юцевич, Ю. Є. (2009). Музика. Словник-довідник.—Вид. 2-ге, переробл. і доп.—Тернопіль: Навчальна книга – Богдан.

<https://ejmusicpublishing.com/gareth-green>

<https://www.gareth-green.com/>

<https://www.mmcourses.co.uk/>

Відеографія:

1. https://youtu.be/Axqvp6_wDi0?si=tP1vLaaxWw1HzbTR
2. https://youtu.be/hth1AvTLbd4?si=ffQ_loVBM6ZB-8bS
3. https://youtube.com/playlist?list=PL5j5H06QkhxF92X1ehVdmJ2Zg_JC5PFYU